

Hagvísar Seðlabanka Íslands

Yfirlit um þróun efnahagsmála

Seðlabanki Íslands
Janúar 2002

Yfirlit efnahagsmála

Verðbólgan mældist 9,4% í janúar

Vísitala neysluverðs hækkaði í janúar um 0,9% frá fyrri mánuði, sem var mun meiri hækkun en markaðsaðilar höfðu reiknað með. Undanfarna 12 mánuði hækkaði vísitalan um 9,4%. Hefur verðbólgan ekki mælst meiri frá októbermánuði árið 1990. Af einstökum liðum sem hækkuðu mikið að þessu sinni skiptir mestu hækkun á mat- og drykkjarvörum um 3,6%, sem skýrir tæplega 2/3 hluta hækkunarinnar (0,56% áhrif á vísitöluna). Verð á opinberri þjónustu hækkaði um 1,7% (0,2%), þar vega mest hækkunir á fasteignagjöldum, heilsugæslugjöldum og áskrift ríkisfjölmíðla. Aðrar hækkunir sem rekja má til ákvarðana af hálfu hins opinbera að einhverju leyti eru lyfjakostnaður (0,12%) og verðhækkun búvöru (0,1%). Hafa ber í huga að bæði lyf og búvara eru seld á frjálsum markaði þannig að breytingar í álagningu eða öðrum kostnaði gætu einnig átt hlut að máli. Á móti fyrrgreindum hækkunum vó lækkun bensínverðs um 2,1% (-0,09%) og verð á fatnaði og skóm lækkaði um 6,1% (-0,32%) vegna árvissrar vetrarútsölu.

Mikil hækkun á innfluttum mat- og drykkjarvörum hefur vakið nokkra athygli. Hækkunin nam tæplega 28% sl. 12 mánuði sem er 5½% umfram hækkun erlendra gjaldmiðla skv. innflutningsveginni vöruinnflutningsvog (meðaltal desembermánaða árána 2000 og 2001). Að nokkru leyti kann að vera um tímabundið hátt innkaupaverð erlendis að ræða. Reyndar hefur hækkun matvælavæðs á Íslandi umfram það sem skýrist af gengisþróun verið svipuð og í Evrópu. Þar hefur árshækkunin verið á bilinu 5-6% frá því í ágúst (að hluta skýrist töluverð verðhækkun í Evrópu þó væntanlega af verðhækkun kjötvöru sem ekki er flutt inn í ríki mæli). Það er hugsanlegt að minni samkeppni í matvöruverslun en í annarri verslun í kjölfar samþjöppunar undanfarinna

ára eigi hér einnig hlut að máli en um það verður ekki fullyrt án ítarlegri athugunar. Það kann einnig að skýra þróun matvælavæðs að vöruvelta í matvælavæðslun er tiltölulega hröð og innkaup tíð og því komi gengisáhrif fyrr fram.

Launaskrið hélt áfram að aukast á síðasta fjórðungi ársins 2001 en kaupmáttur lækkaði í einkageiranum á árinu

Launavísitalan hækkaði um rúmt 1% milli þriðja og fjórða fjórðungs sl. árs. Nærri 2/3 hluta hækkunarinnar má skýra með 1,8% hækkun launa í opinbera geiranum og í bankakerfinu, en í einkageiranum að bankakerfinu undanskildu hækkuðu laun um 0,6%. Hækkunir í opinbera geiranum skýrast af kjarasamningum sem gerðir hafa verið við ýmsa hópa opinberra starfsmanna nýlega, en í einkageiranum virðist vera um launaskrið að ræða. Á fjórða ársfjórðungi höfðu laun í einkageiranum hækkað á einu ári um 3½% umfram hækkunir kjarasamninga, sem er ívið meira launaskrið en mældist á þriðja fjórðungi ársins. Launaskrið milli ársfjórðunga var hins vegar minna undir lok ársins en um miðbik þess og virðist það í samræmi við teikn um að heldur hafi dregið úr spennu á vinnumarkaði að undanfögnu. Þrátt fyrir launaskriðið héldu laun í einkageiranum ekki fyllilega í við verðlagsþróunina á sl. ári og var kaupmáttur launa í einkageiranum um 1% lægri á fjórða ársfjórðungi en á sama tíma árið áður.

Innanlandsvelta dregst saman en kraftur er í útflutningsstarfsemi

Undir lok síðastliðins árs birti Þjóðhagsstofnun þjóðhagsreikninga fyrir þriðja ársfjórðung, en vöxtur landsframleiðslu og þjóðarútgjalda frá sama ársfjórðungi fyrra árs er sýndur á mynd 16 í Hagvísun. Þjóðarútgjöld hafa dregist saman frá og með öðrum ársfjórðungi í

fyrri en útflutningur hélt uppi hagvexti sem þó varð enginn á þriðja ársfjórðungi 2001. Þetta er ótvíræð vísibending um að framleiðsluspenna hafi verið byrjuð að slakna á sumar mánuðum í fyrri og ytra jafnvægi þjóðarbúsins að batna. Nýbirtar veltutölur benda einnig til hins sama en velta innanlandsgreina án eldsneytis dróst saman að raungildi á virðisaukaskattstímabilinu september og október 2001 miðað við sama tíma árið áður. Heildarvelta að meðtöldum útflutningsgreinum jókst hins vegar enn að raungildi. Raunbreyting heildarveltu milli janúar og október 2000 og 2001 var 5% þegar staðvirt er með vísitölu neysluverðs á innlenda liði og með meðalbreytingu útflutningsgengis á útflutningsliði iðnaðar (þ.m.t. fiskvinnslu) og á bifreiðar og eldsneyti. Það bendir til þess að spá ÞHS um 2,2% hagvöxt á árinu sé síst of lág.

Hlutabréfamarkaðurinn í uppsveiflu

Vatnaskil virðast hafa orðið á hlutabréfamarkaði eftir tímabil minnkandi veltu og verðlækkana frá því snemma á árinu 2000. Viðskipti hafa verið lífleg sl. vikur og áhugi fjárfesta á hlutabréfum hefur aukist. Erlendis hafa hlutabréf einnig hækkað verulega í verði frá því í september, en sl. vikur hafa innlend hlutabréf haldið áfram að hækka í verði á sama tíma og helstu hlutabréfavísitölur í heiminum hafa staðið í stað eða lækkað.

Væntingar eru um að afkoma skráðra fyrirtækja hafi batnað síðasta fjórðung sl. árs og að staða þeirra muni batna enn frekar á þessu ári. Hinn 21. janúar hafði úrvalsvísitala hlutabréfa hækkað um 6½% frá áramótum, en um 25% frá lágsta gildi í ágúst á sl. ári og stóð þá jafnhátt og fyrir ári. Umtalsverð verðhækkun, á

bilinu 10-40%, hefur orðið frá áramótum á hlutabréfum tæplega helmingi skráðra fyrirtækja.

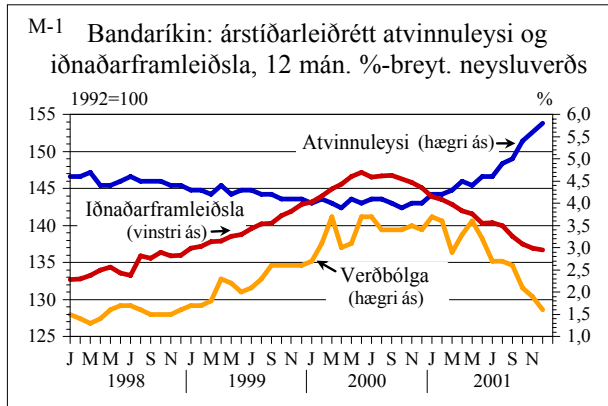
Hvað áhrærir þróun einstakra geira sl. 12 mánuði hefur verð hækkað mest á hlutabréfum lyfjafyrirtækja, eða 58%, en mest lækkun hefur orðið á hlutabréfum fyrirtækja í upplýsingatækni (68%). Þó finnast fyrirtæki í upplýsinga- og hátækni sem hafa hækkað nokkuð í verði að undanfögnu. Verð hlutabréfa í sjávarútvegsfyrirtækum hefur hækkað um 32,5% sl. 12 mánuði og rúmlega 8% frá áramótum. Fyrirtæki í sjávarútvegi hafa skilað betri framlegð að undanfögnu en nokkru sinni fyrr og er búist við að svo muni verða áfram. Það sama má í raun segja um fyrirtæki á VPÍ í heild. Þannig er í áætlunum fjármálastofnana um afkomu 31 fyrirtækis á VPÍ að meðaltali gert ráð fyrir að hlutfall hagnaður fyrir afskriftir og fjármagnskostnað af veltu hafi verið 10,2% á sl. ári, samanborið við 8,4% hjá sömu fyrirtækjum árið 2000. Spá fyrir 2002 gerir ráð fyrir enn meiri framlegð.

Frá áramótum hafa fyrirtæki í þjónustu og verslun hækkað mest, sem er áhugavert í ljósi þess að ætla mætti að samdráttur einkaneyslu kæmi hart niður á þeim. Þar er reyndar fyrst og fremst um að ræða hækkun á verði hlutabréfa í Baugi, sem hefur verið í sókn erlendis.

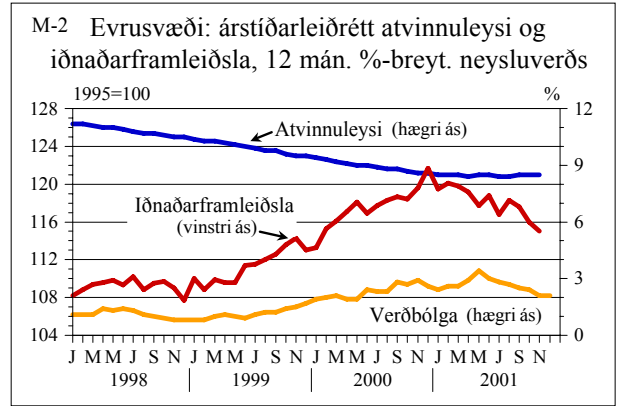
Mikil viðskipti hafa verið með hlutabréf í ýmsum upprennandi fyrirtækjum sem byggja að verulegu leyti á útflutningsstarfsemi. Nokkur þeirra hafa skotist fram fyrir gömul og gróin fyrirtæki á lista yfir veltumestu fyrirtækin á Verðbréfaþingi.

Í Hagvísunum er notast við talnagögn sem tiltæk voru 23. janúar 2002.

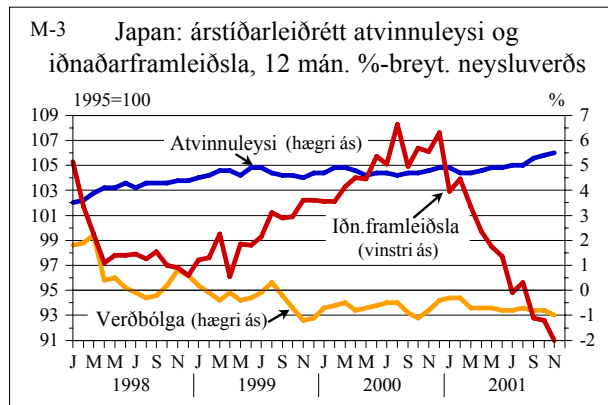
I Alþjóðleg efnahagsmál

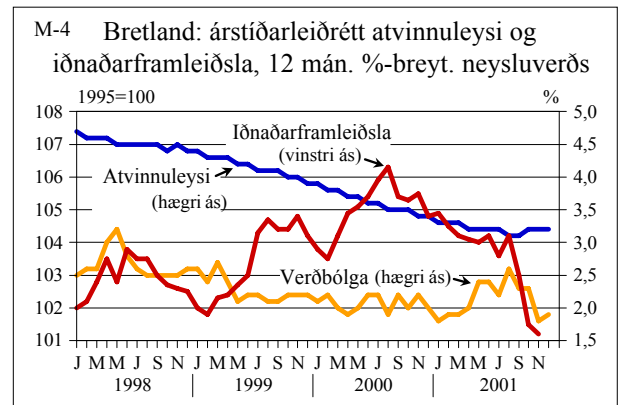
Iðnaðarframleiðslan dróst saman um 0,4% í nóvember og 0,1% í desember. Samtals hefur iðnaðarframleiðslan dregist saman um 7%. Atvinnuleysi jókst um 0,1% í desember í 5,8%. Neysluverðsvisitalan var óbreytt í nóvember. Yfir 12 mánuði mældist verðbólgan 1,8%.

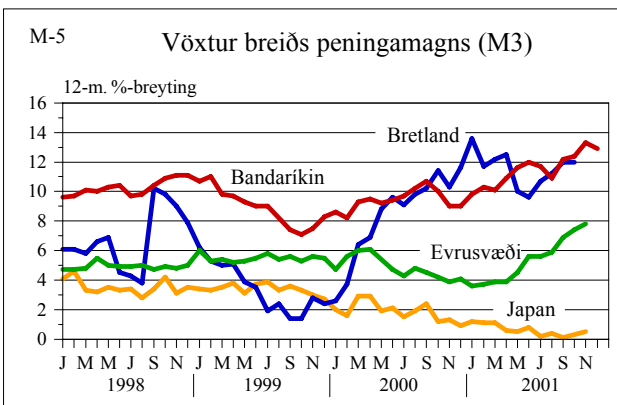
Atvinnuleysi á evrusvæðinu hélt óbreytt í nóvember, mældist 8,5% og hefur lítið hreyfst sl. ár. Iðnaðarframleiðsla á evrusvæðinu dróst saman um 0,8% í nóvember og var 4,3% minni en fyrir ári. Verðbólga á evrusvæðinu var 2,1% í desember, óbreytt frá nóvember, og kjarnaverðbólga mældist 2,3%.

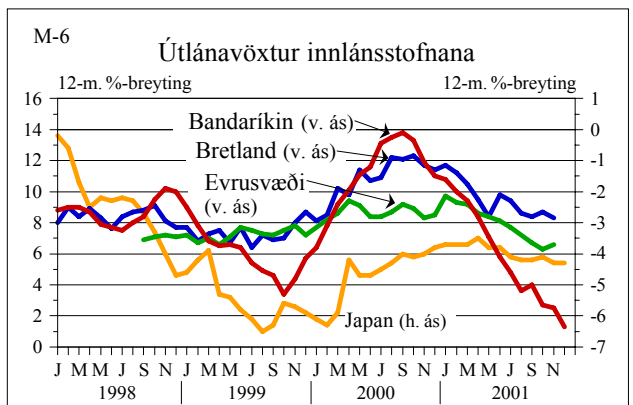
Neysluverð lækkaði um 0,5% í nóvember og verðhjöðnun mælist 1,0% á 12 mánuðum. Iðnaðarframleiðslan dróst saman um 1,7% í nóvember og hefur dregist saman um 14% á 12 mánuðum. Atvinnuleysi jókst í 5,5% í nóvember.

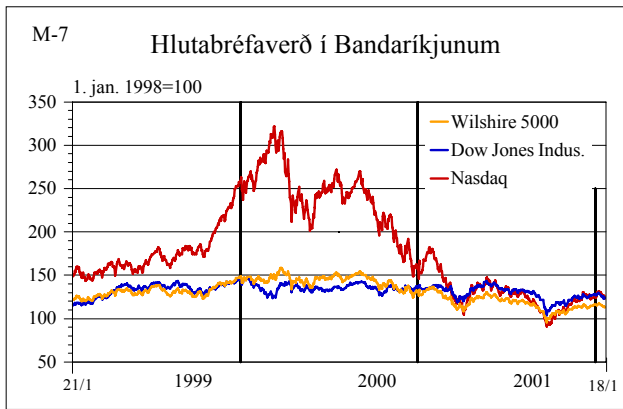
Verðbólga minnkaði í 0,7% í desember, sem er minnsta verðbólga í 40 ár. Undirliggjandi verðbólga mældist 1,9%. Húsnæðisverð hækkaði hins vegar um tæp 3% í desember og hefur hækkað um 15,6% á 12 mánuðum. Skráð atvinnuleysi var óbreytt í desember, 3,2%, en mældist 5,1% í atvinnukönnun. Það hefur lítið breyst frá því á vормánuðum. Iðnaðarframleiðslan dróst saman um 0,3% í nóvember og 4,8% á 12 mánuðum.

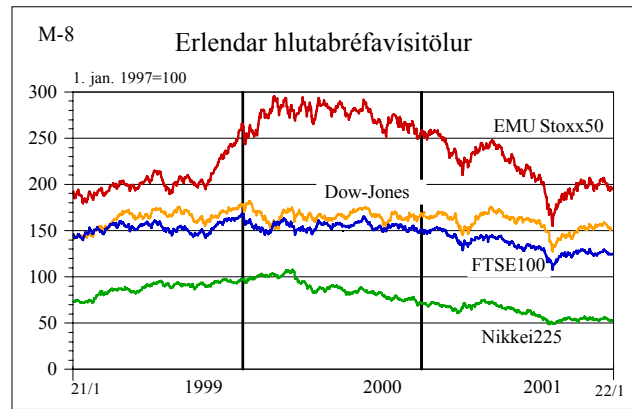
Enn eykst vöxtur peningamagns á evrusvæðinu. Vöxtur þriggja mánaða meðaltals, sem ECB miðar formlega við, jókst úr 6,7% í október í 7,4% í nóvember og yfir 12 mánuði hefur M3 aukist um 8%. Í Bandaríkjunum var vöxtur M3 yfir 12 mán. til nóvemberloka í 12,8%.

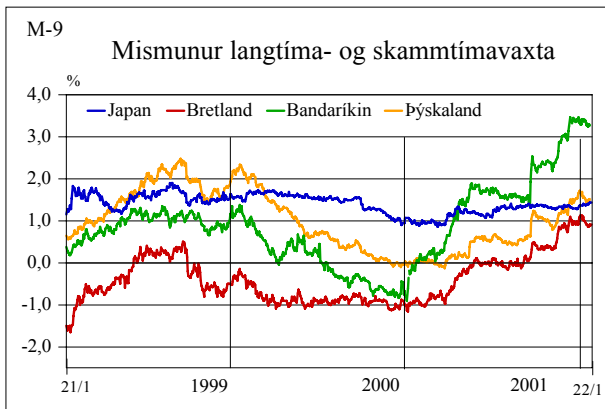
Tólf mánaða vöxtur útlána á evrusvæðinu til aðila innan svæðisins var 5,1% í október. Tólf mánaða vöxtur útlána í Bandaríkjunum til innlendra aðila annarra en fjármálastofnana nam 5,9% í desemberlok.

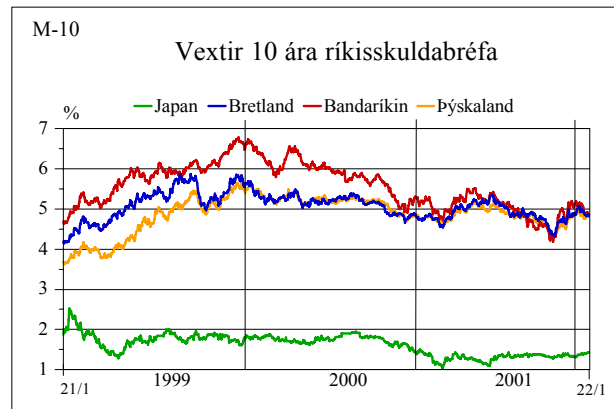
Hlutabréfaverð í Bandaríkjunum hefur lækkað heldur að undanförmu, eftir tímabil hækkunar frá því í septemberlok. Verðhækkunin að undanförmu byggir á væntingum um vaxandi hagnað í kjölfar efnahagsbata. Samtímahagnaður er hins vegar mjög lítil og því mælast V/H hlutföll nú í sögulegu hámarki.

Verð hlutabréfa á stærstu mörkuðum Evrópu hefur tekið svipuðum breytingum, en á Norðurlöndum hefur verð hlutabréfa hækkað heldur meira.

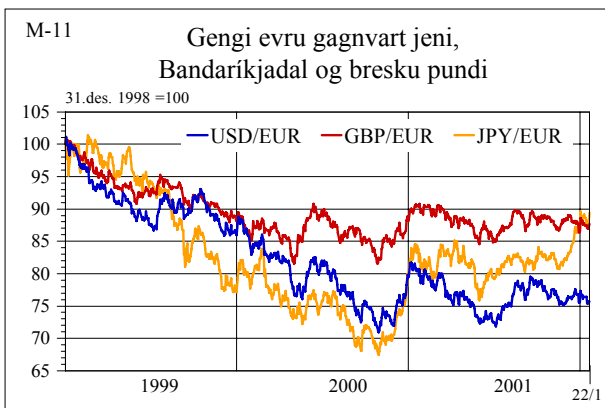

Helstu seðlabankar heims hafa haldið að sér höndum sl. mánuð, eftir nokkrar lækkanir fyrir hluta desember.

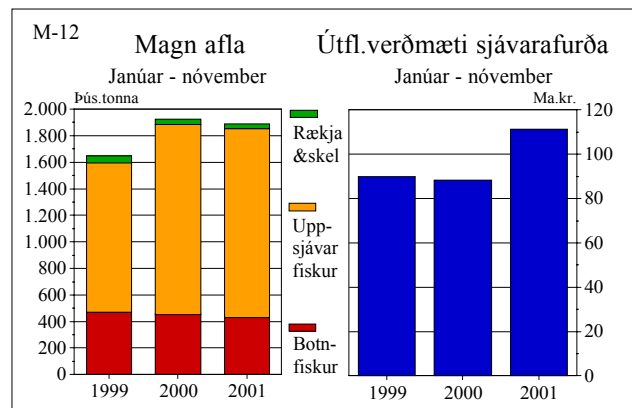

Langtíma vextir í Bandaríkjunum og evrusvæðinu eru aðeins ívið lægri en fyrir ári.

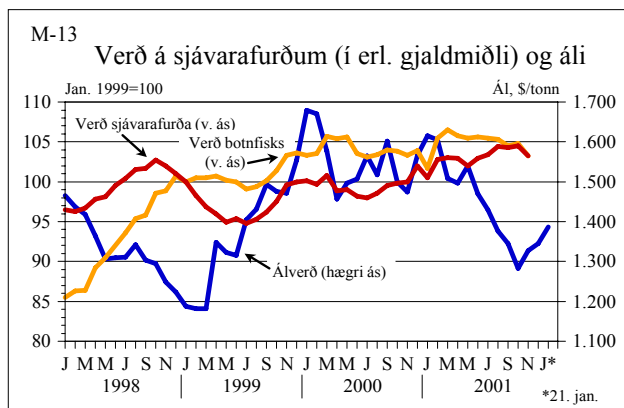
II Ytri skilyrði þjóðarbúsins

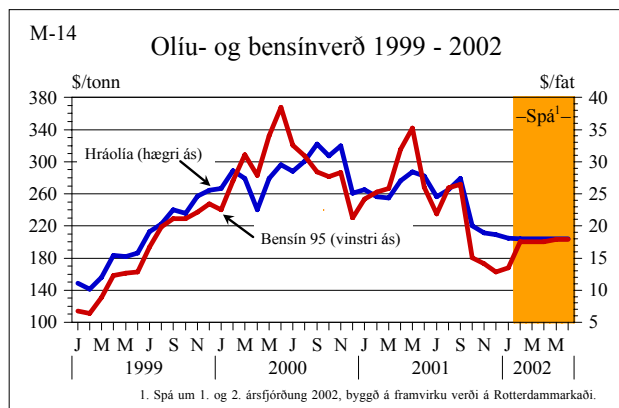
Gengi evrunnar gagnvart Bandaríkjadal styrktist nokkuð í byrjun ársins, en hækkunin hefur gengið til baka. Japanska jenið hefur veikt töluvert síðustu vikur og um u.þ.b. 9% gagnvart Bandaríkjadal sl. 3 mánuði.

Heildaraflinn 2001 er því sem næst sá sami og var árið 2000, botnfiskaflinn dróst saman um 4,5% og skelfiskaflinn um 10%. Á móti kom að aflfi uppsjávarfiska var mun meiri en 2000. Bæði var loðnaflinn góður og mikil aukning varð í kolmunnaafli. Þorskaflinn var um 1,5% meiri á sl. ári en árið áður þrátt fyrir samdrátt í leyfilegum heildarafla. Útflutningsverðmæti sjávarafurða var um fjórðungi meira í krónum talið á fyrstu 11 mánuðum liðins árs en á sama tíma 2000. Fer þar saman jákvæð áhrif gengisbreytinga, verðhækkun á erlendum mörkuðum og magn- og virðisaukning í útflutningsstarfsemi.

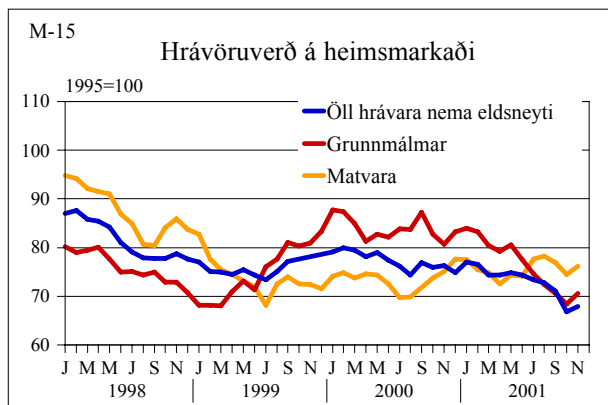

Verð á afurðum uppsjávarfiska hefur hækkað mjög á undanfönum misserum, þannig er verð bræðsluafurða í nóvember um 75% hærra í krónum en 12 mánuðum áður, verð á frystri síld er um 80% hærra og á saltsíld um 45% hærra. Þá hafa saltfiskafurðir einnig hækkað umtalsvert eða um þriðjung í krónum. Þegar á heildina er litið hafa nær allar afurðategundir hækkað í erlendri mynt á seinustu misserum og mánuðum nema sjó-frystar afurðir og skelfiskur. Álverð hefur styrkst undanfarna mánuði, lægst fór það sl. haust í um US\$1.250/tonn en hefur legið í tæplega US\$1.400 síðustu vikur. Verðið er þó um 15% lægra en í ársbyrjun 2001.

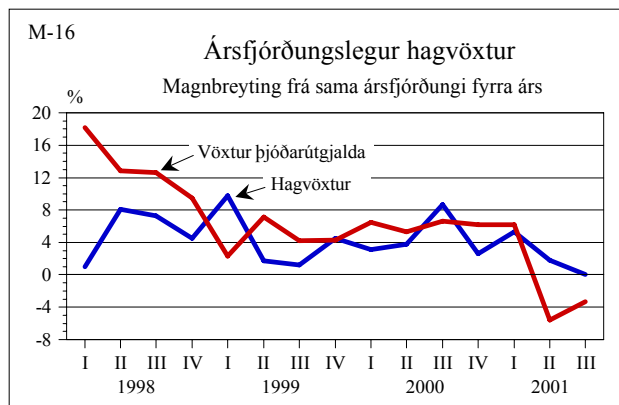

Hráolíuverð hefur verið á bilinu 18-20 US\$/fatið seinustu vikur og framvirk verð til næstu 2ja ársfjórðunga bendir til þess að verðið muni verða um 18 US\$. Bensínverðið hefur fylgt olíuverðinu og er það nú svipað og það var að jafnaði í desember sl. Eldsneytisverð er nú um þriðjungi lægra en það var fyrir ári.

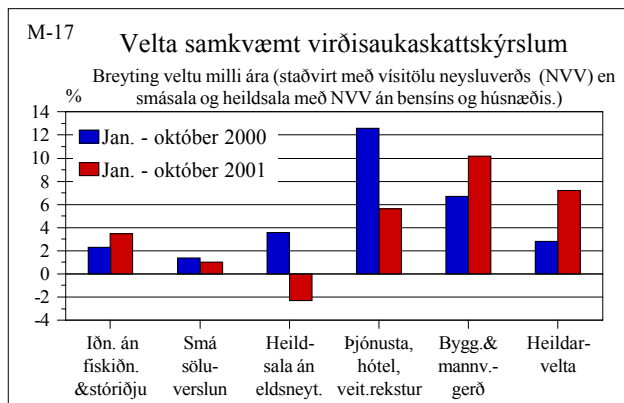
III Framleiðsla og velta

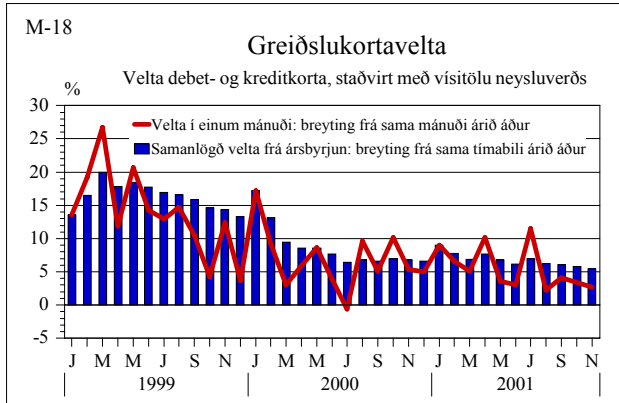
Hrávöruverð er áfram með allægsta móti, meðalverð ársins 2001 er 5,5% lægra en meðalverð 2000, grunnmálmar voru tæplega 9% lægri á seinasta ári en árið áður. Aðeins matvælavísitalan sýnir leitni til hækkunar.

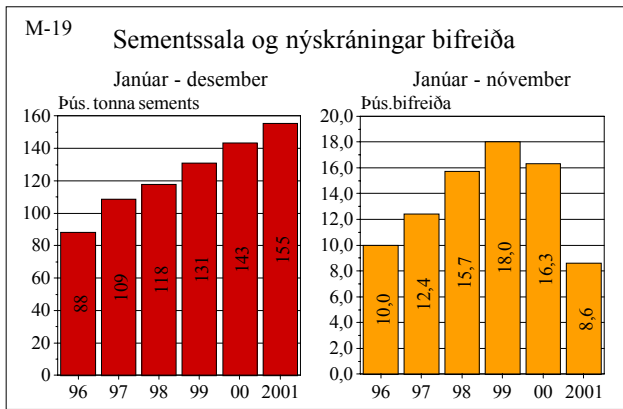
Þjóðhagsstofnun birti í desemberlok ársfjórðungslega þjóðhagsreikninga fyrir 3. ársfjórðung 2001. Dregið hefur mikið úr hagvexti frá 1. ársfjórðungi. Landsframleiðsla er metin óbreytt frá 3. ársfjórðungi ársins 2000. Þjóðarútgjöld minnkuðu um 3,3%, innflutningur um 4,5%, en útflutningur jókst um 3,6%.

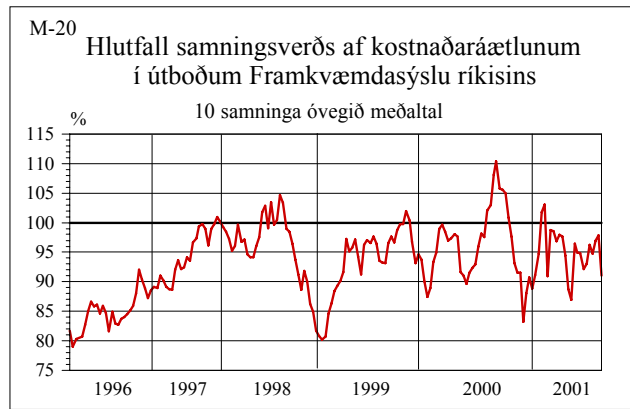
Veltan á fyrstu 10 mánuðum sl. árs var 7,2% meiri á föstu verði en á sama tíma árið áður (7,8% án eldsneytis). Þessi aukning skýrist af mikilli aukningu í útflutningsgreinum iðnaðar (12,7%), þjónustu, hótél- og veitingastarfsemi (5,6%) og byggingarstarfsemi (10,2%). Á hinn bóginn var raunveltuaukning í innanlandsgreinum (heildsölu, smásölu, þjónustu og byggingarstarfsemi) aðeins 2,3%. Svipuð mynd kemur upp þegar raunvelta mánuðina sept.-okt. 2001 er borin saman við sama tímabil árið 2000. Heildarveltan í raun jókst verulega eða um 9,5% enda var raunveltuaukningin í iðnaði um 16,5%. Í heild varð örlítill samdráttur í innanlandsgreinum sept.-okt. 2001 m.v. fyrra ár.

Á fyrstu 11 mánuðum liðins árs reyndist greiðslukortaveltan hafa verið um 5,5% meiri á föstu verði metið en á sama tíma 2000. Raunaukning varð innanlands um 6,1% en 4,6% raunsamdráttur varð í greiðslukortanotkun erlendis. Mjög hægði á veltuaukningunni þegar liða tók á seinasta ár, þannig var 12 mánaða raunaukning heildargreiðslukortaveltu komin í 2,7% í nóvember, innanlands var raunaukning 4,1% en samdráttur erlendis um 19%.

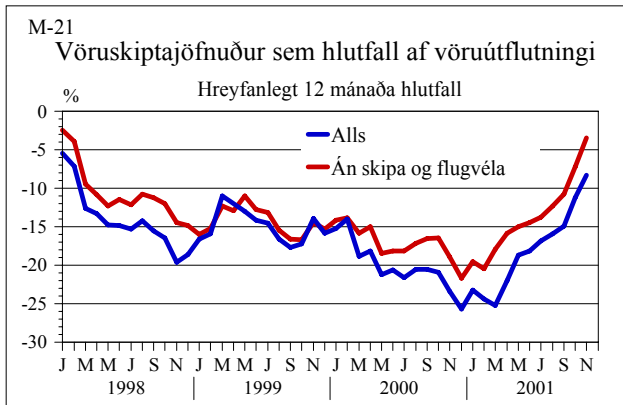

Sementssalan yfir allt seinasta ár var um 8,3% meiri en árið 2000. Er þetta nokkuð minni aukning en verið hefur að jafnaði frá 1996. Kemur þetta m.a. fram í því að mánaðarleg sala mánuðina okt.-des. á sl. ári var að jafnaði um 15% minni en sömu mánuði 2000. Ekki liggja fyrir tölur um fjölda nýskráðra bifreiða í desember 2001.

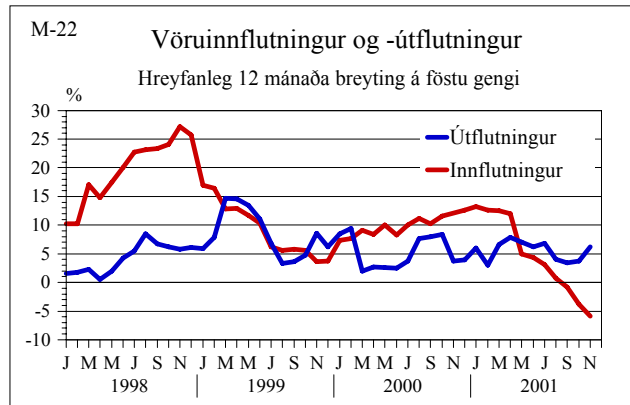

Í upphafi ársins 2001 var samningsverð um 9% undir kostnaðaráætlunum. Þegar leið á árið varð verulegt hækkun samningsverðs sem hlutfalls kostnaðaráætlana sem hefir nú að öllu leyti gengið til baka. Nú er óvegið samningsverð tíu síðustu samninga í útböðum Framkvæmdasýslu ríkisins aftur orðið 9% undir kostnaðaráætlunum.

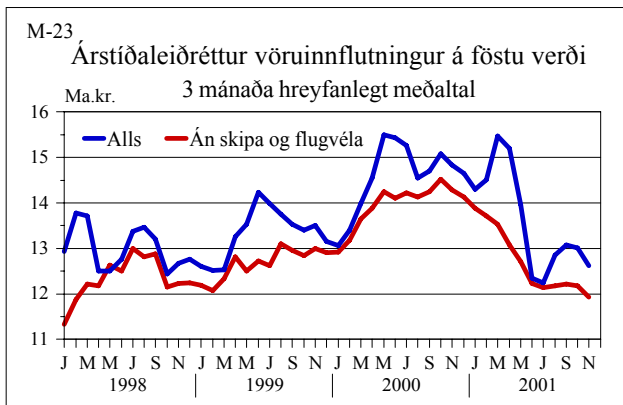
IV Utanríkisviðskipti

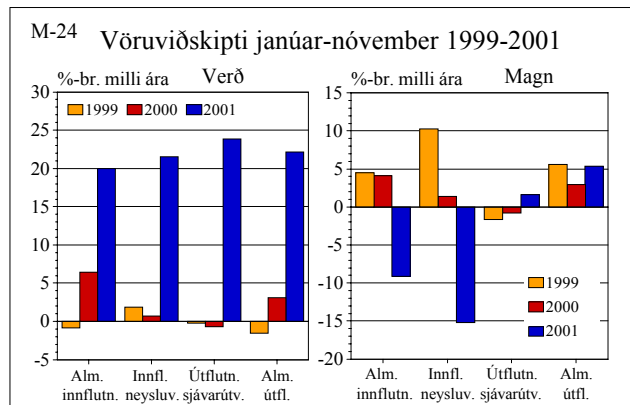
Á fyrstu ellefu mánuðum ársins var 0,7 ma.kr. halli á vöruviðskiptum við útlönd, án viðskipta með skip og flugvélar. Á sama tíma í fyrra var hallinn 25,8 ma.kr., eða 31 ma.kr. á meðalgengi fyrstu ellefu mánaða ársins 2001. Á sama tíma lækkaði gengi krónunnar um 16,8%.

Í nóvember voru fluttar út vörur fyrir 19,7 ma.kr. sem er 14,6% meira en í nóvember í fyrra á föstu gengi. Fluttar voru inn vörur fyrir 17,8 ma.kr. sem er 15,1% minna en í nóvember í fyrra á föstu gengi.

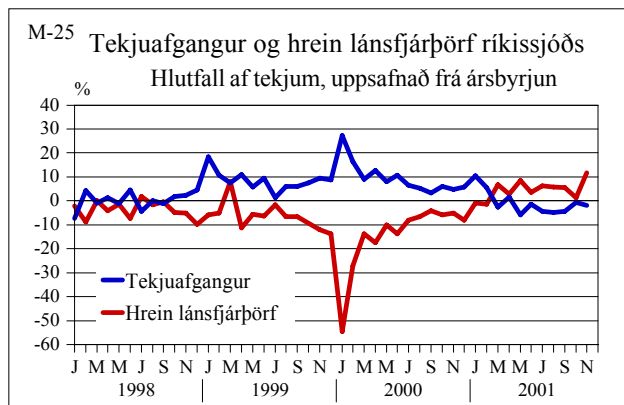

Árstíðaleiðréttur innflutningur án skipa og flugvéla í nóvember var töluvert minni en á 3. ársfjórðungi 2000 þegar hann var í hámarki.

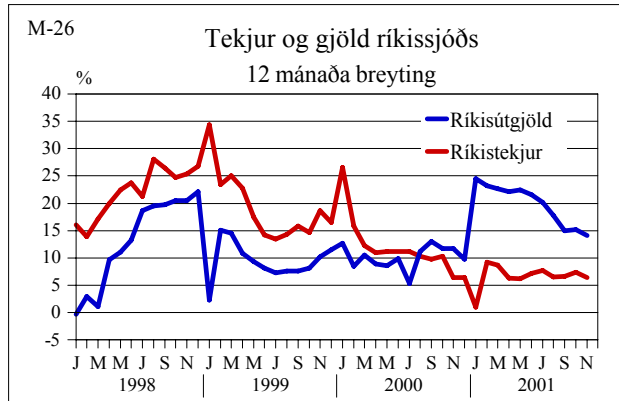

Fyrstu ellefu mánuði ársins var almennur útflutningur 5,4% meiri en árið áður og verð hækkaði um rúm 22%, sem að mestu má rekja má til rúmlega 20% hækkunar á meðalverði erlends gjaldeyris frá sama tíma í fyrra. Útflutningur iðnaðarvöru jókst um 13,2% að magni og útflutningur sjávarafurða um rúm 1½%. Innflutningur dróst saman um 6,6%, þar af almennur innflutningur um 9,1% og innflutningur neysluvöru um 15,2%.

V Opinber fjármál

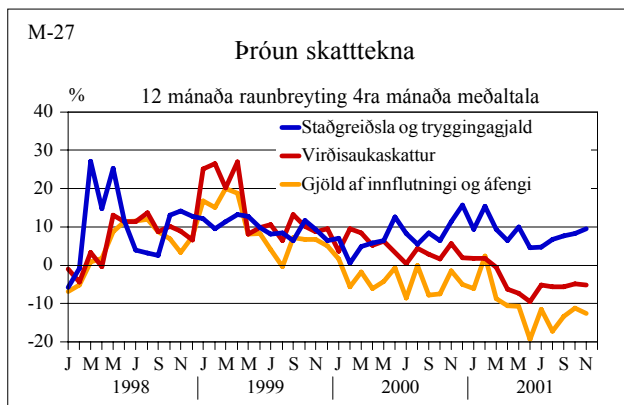

Gjöld voru tæpir 4 ma.kr. umfram tekjur til nóvemberloka. Afgangur í desember jafnar varla hallann á árinu, en markmið fjárlaga var 12 ma.kr. afgangur. Í nóvember var reitt af hendi 16 ma.kr. lán til Seðlabankans. Með því er hrein lánsfjárbörf komin í 23 ma.kr. Þar sem 12 ma.kr. hafa að auki verið greiddir inn á lífeyrisskuldur, hefur hrein lánsfjármögnun numið 44 ma.kr., þ.a. 34 erlendis frá og 10 ma.kr. í formi ríkisvíxla. 7 ma.kr. útstreymi á spariskirteinum vegst upp af teknum ríkisbréfum.

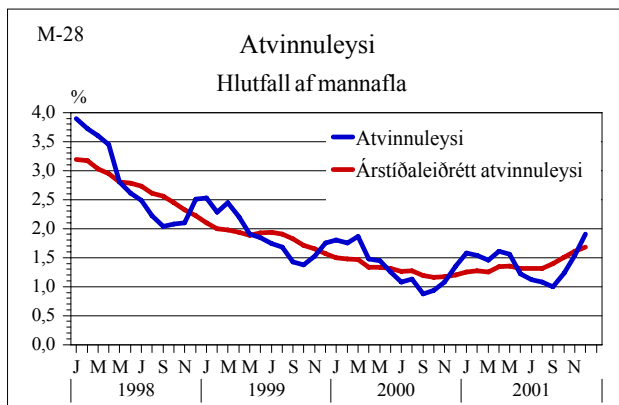

Tekjur til nóvemberloka voru 6% hærrí en á sama tíma 2000, en gjöld 16% hærrí. Skatttekjur voru alls 6% hærrí en í fyrra, en svipaðar að raungildi. Útgjöld hafa hækkað um nálægt 8% umfram verðlag (neysluverð). Munar mest um 11% raunhækkun tilfærslna, vegna fæðingarorlofs, búvörugreiðslna, jöfnunarsjóðs sveitarfélaga og lífeyrstrygginga. Tvö síðustu útgjaldatílefni ganga að hluta til baka á næsta ári.

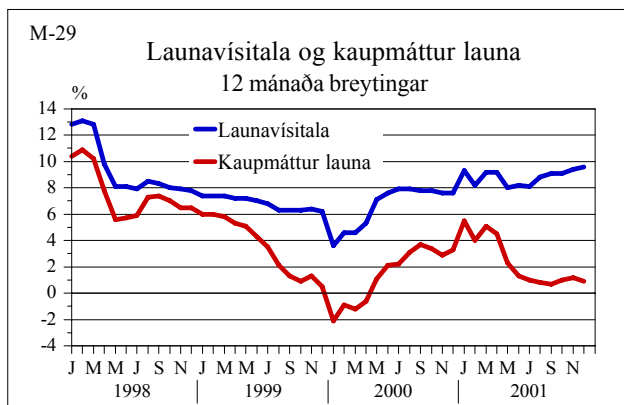
VI Vinnumarkaður og tekjur

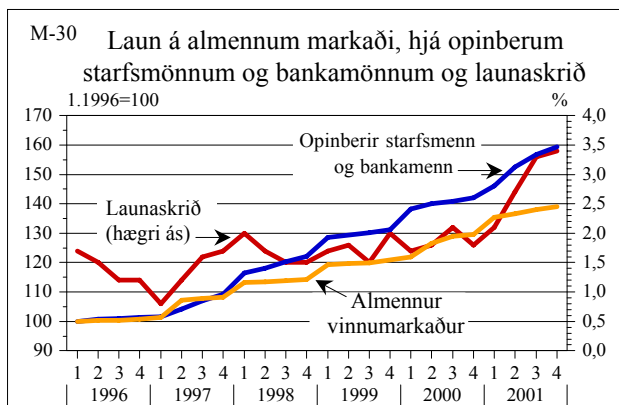
Mynd 27 sýnir 12 mánaða raunbreytingar 4ra mánaða meðaltala skatttekna. Tekjuskattur einstaklinga og tryggingagjöld skila 10% meira að raunvirði fyrstu 11 mánuði þessa árs en á sama tíma í fyrra. Sama er að segja um eignarskatta og gætur þar hækknar fasteignaverðs. Virðisaukaskattur hefur dregist saman um að raungildi 5% og skattar tengdir innflutningi og áfengissölu 12,2% raunlækkun. Heildarskatttekjur eru álíka að raungildi og fyrstu 11 mánuði 2000.

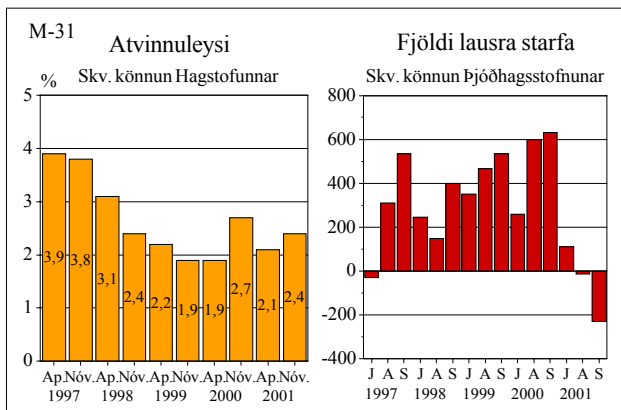
Atvinnuleysi í desember mældist 1,9% og jókst um 0,4% frá fyrri mánuði. Í desember 2000 var atvinnuleysi 1,3%. Atvinnuleysi á árinu 2001 mældist 1,4% samanborið við 1,3% árið áður. Árstíðaleiðrétt atvinnuleysi var 1,7% í desember, samanborið við 1,2% í desember í fyrra en 1,6% í desember 1999.

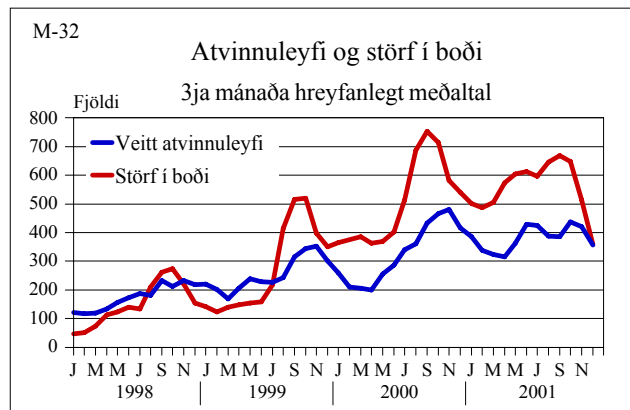
Launavísitala hækkaði um 0,5% í desember og 9,6% undanfarna 12 mánuði. Hækkun vísitölunnar á milli mánaða má aðallega rekja til samninga smærri launþegahópa við ríki og sveitarfélög s.s. sjúkraliða. Þá hækkuðu laun bankamanna skv. kjarasamningi en hækknunin dreifist á desember og janúar. Laun á almennum markaði hækkuðu einnig lítillega. Undanfarna 12 mánuði jókst kaupmáttur launa um 0,2%.

Launavísitala opinberra starfsmanna og bankamanna hækkaði um 12,3% frá 4. ársfj. 2000 til 4. ársfj. ársins 2001. Á sama tíma hækkuðu laun á almennum vinnumarkaði um 7,3%. Launaskrið hefur aukist að undanförunu. Launaskrið yfir 12 mánuði mældist 3,3% á 3. ársfj. 2001 og 3,4% á 4. ársfj.

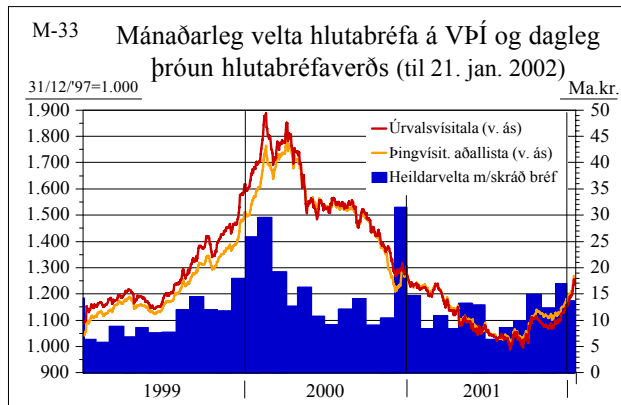

Samkvæmt vinnumarkaðskönnun Hagstofnunar í nóvember fjölgaði starfandi mikið á sl. ári. Í nóvember sl. voru þeir 159.900, samanborið við 155.800 í nóvember í fyrra og 158.400 í apríl á þessu ári. Atvinnuþátttaka mældist 83,6% um miðjan nóvember samanborið við 83,2% í nóvember í fyrra og 83,7% í byrjun apríl á þessu ári. Samkvæmt könnuninni var 2,4% vinnuafslins án vinnu og í atvinnuleit.

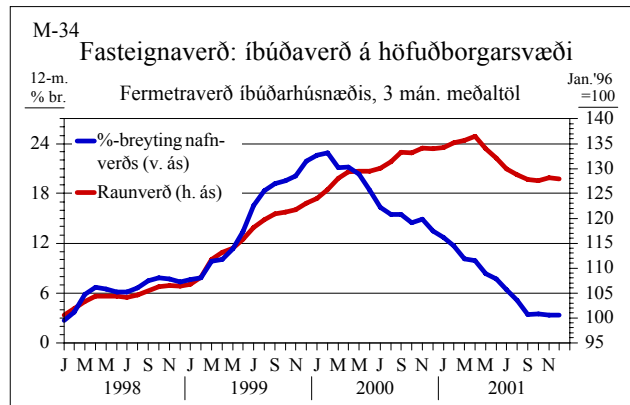

Veitt voru 286 atvinnuleyfi í desember sl., samanborið við 330 í desember 2000. Meðalfjöldi veittra atvinnuleyfa undanfarna 3 mánuði er 357, sem er nokkur fækkun frá því fyrir ári. Fjöldi lausra starfa hjá vinnu- miðlunum í lok desember var 214, sem er rúmlega helmingi minna en á sama tíma fyrir ári (530).

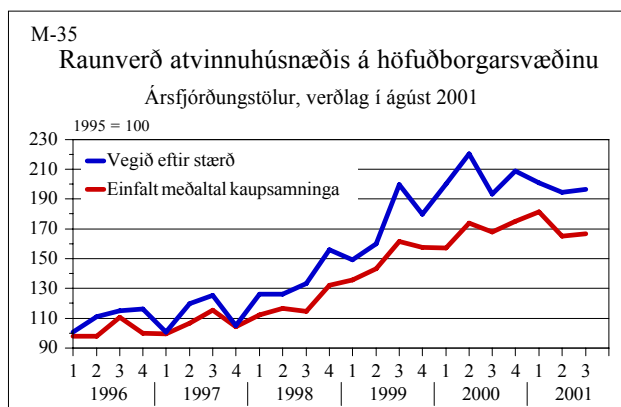
VII Gengi og eignaverð

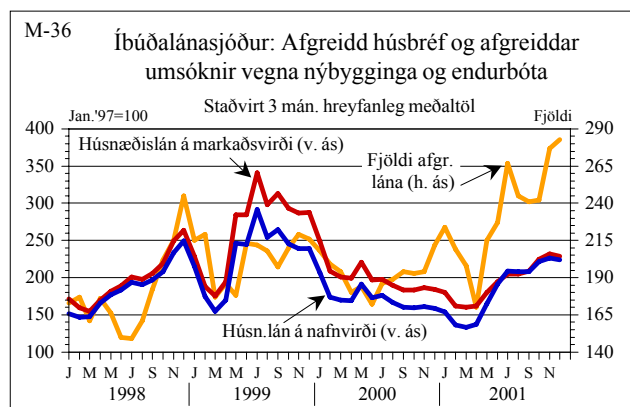
Viðskipti hafa verið mjög líflæg á hlutabréfamarkaði á síðustu vikum. Er þetta í samræmi við þær væntingar sem uppi eru um afkomu skráðra fyrirtækja á sl. ári og áætlanir um framvinduna á þessu ári. Úrvalsvisitalan hefur hækkað um 6-7% frá áramótum og um 25% frá lægsta gildi í ágúst á sl. ári. Tæpur helmingur skráðra fyrirtækja á hlutabréfamarkaði hefur hækkað um 10-40% frá áramótum.

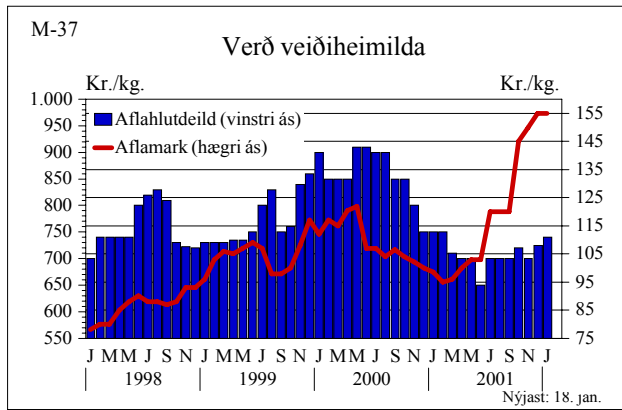
Vísitala fasteignaverðs (bæði sér- og fjölbýli) á höfuðborgarsvæðinu hækkaði um 3,3% á 12 mánuðum til nóvember 2001, en svipuð hækkun hefur mælst undanfarna 3 mánuði. Vísitala fermtraverðs í fjölbýli, sem nær fram í desember, hækkaði um 0,3% milli mánaða og 4,1% undanfarna 12 mánuði.

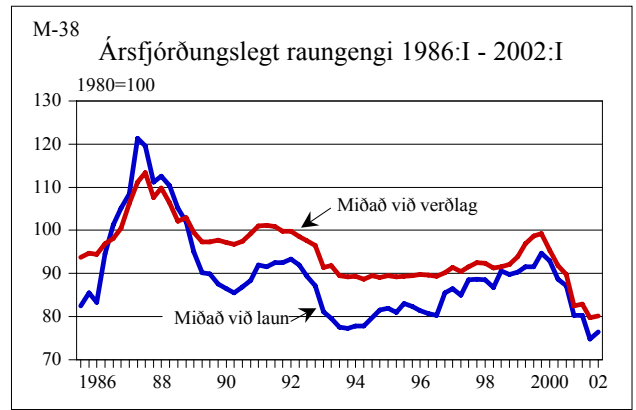
Tölur um raunverð atvinnuhúsnæðis á 3. ársfjórðungi staðfesta að hækkanahrina árána 1998-2000 er gengin yfir. Ekki eru hins vegar skýr teikn um það í gögnum að raunverð sé tekið að lækka. Hafa verður í huga að tiltölulega fáir kaupsamningar falla til í hverjum ársfjórðungi og eignirnar eru afar ósamleitar. Tölurnar sýna því illa minni breytingar.

Afgreiddar umsóknir hjá Íbúðalánasjóði vegna nýbygginga og endurbóta voru 246 í desember samanborið við 212 í desember í fyrra. Fjöldi afgreiddra lána til kaupa á notuðu húsnæði í desember voru 490 sem er ívið meira en í desember í fyrra (456). Upphæð afgreiddra húsnæðis hækkaði verulega undanfarna mánuði vegna aukinna viðskipta með húsnæði.

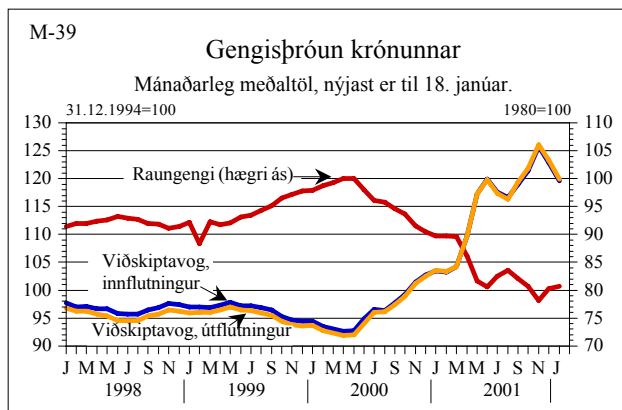

Verð á varanlegum kvóta hefur heldur farið hækkanði á undanförunum mánuðum en þó engan veginn eins og á leigukvóta sem hefur hækkað um 60% á sl. 12 mánuðum.

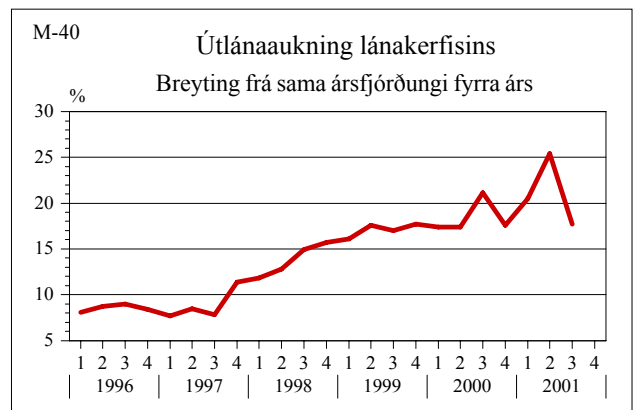

Raungengi krónunnar miðað við verðlag á 4. ársfj. 2001 var 10,9% lægra en á sama tíma í fyrra og 14,4% lægra en að meðaltali undanfarin 10 ár, en 11,4% lægra sé miðað við laun.

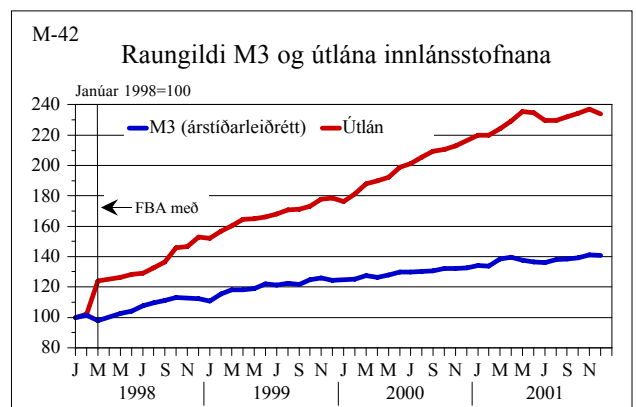
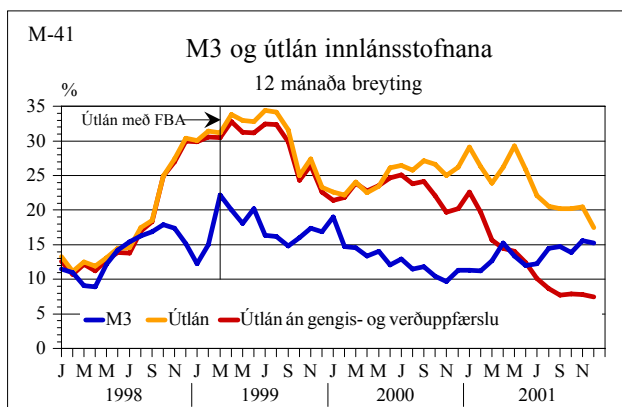
VIII Peningar, útlán og vextir

Gengi krónunnar hefur styrkst um 0,6% frá áramótum til 21. janúar. Gengi krónunnar var að meðaltali 16,7% lægra á árinu 2001 en 2000. Mánaðarlegt raungengi krónunnar miðað við verðlag var í desember 10% lægra en fyrir ári.

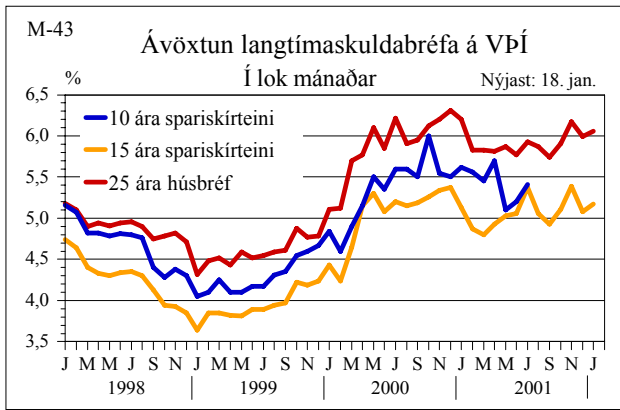

Síðastliðna 3 mánuði hefur dregið úr vexti útlána lánakerfisins. Vöxtur útlána og verðbréfaeignar lánakerfisins yfir 12 mánuði nam þá 18%, samanborið við 25½% vöxt í júnílok. Á 3. fjórðungi ársins dró úr útlána-vexti til bæði fyrirtækja og heimila, en þó sýnu meir til fyrirtækja. Vöxtur útlána til fyrirtækja varð mestur fyrir ári, þegar hann fór yfir 30%, en var í septemberlok kominn niður í 18%. Vöxtur útlána til heimila var hins vegar svipaður og í lok sl. árs eða 14%.

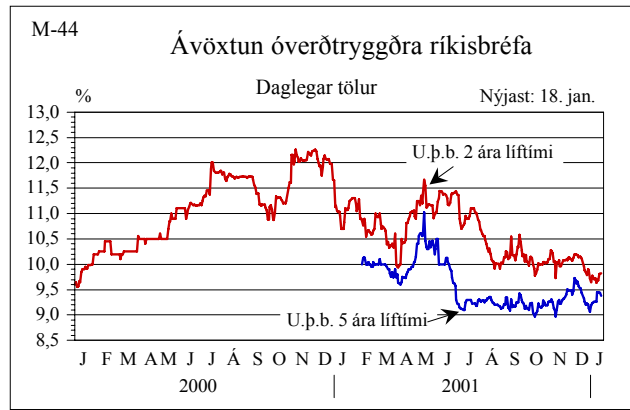

Breyting í % til desember 2001	M3	Útlán	Útlán án uppfærslu
Yfir 1 mánuð (M3 árstíðarleiddrétt)	0,5	-0,9	0,9
Yfir 3 mánuði, umreiknuð til árshraða (M3 árstíðarleiddrétt)	15,9	9,5	8,8
Yfir 12 mánuði	15,3	17,5	7,5

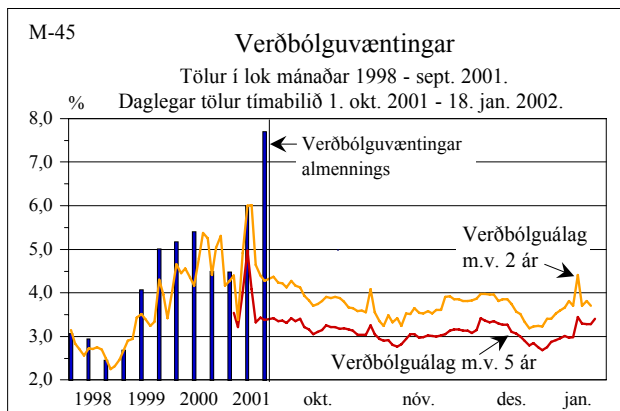
Breyting í % til desember 2001	M3	Útlán
Yfir 1 mánuð (M3 árstíðarleiddrétt)	-0,2	-1,3
Yfir 3 mánuði, umreiknuð til árshraða (M3 árst.leiðr.)	7,5	3,3
Yfir 12 mánuði	6,2	8,2

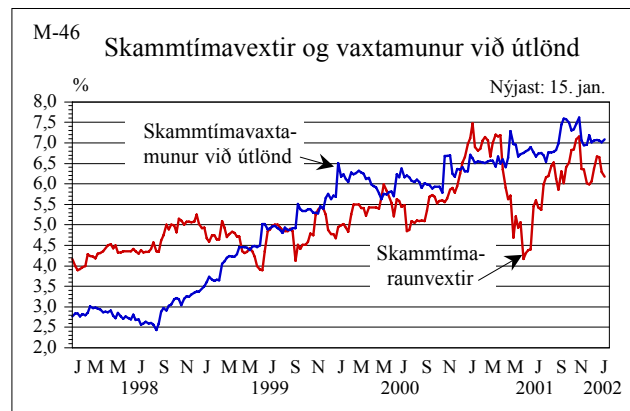
Þann 18. janúar var raunávöxtun 15 ára spariskirteina tæp 5,2% sem er óbreytt frá síðasta mánuði. Raunávöxtun húsbrefa hefur einnig litið breyst og var tæplega 6,1%, 18. janúar. Bréfin sem um ræðir eru RS15/1001 og IBH22/1215.

Ávöxtun 5 ára skuldabréfa hefur sveiflast lítillega undanfarinn mánuð og stóð í 9,4% þann 18. janúar sem er svipað og fyrir mánuði. Ávöxtun bréfa með um tveggja ára líftíma hefur lækkað lítillega undanfarinn mánuð og var 9,8% þann 18. janúar. Langi endi ávöxtunarferilsins er því niðurhallaði um 0,4%.

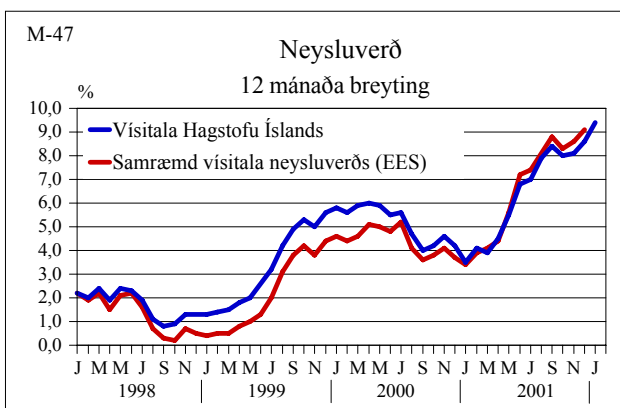

Verðbólguálag á verðtrygðum ríkisskuldabréfum með um tveggja ára líftíma var 3,7% þann 18. janúar sem er svipað og um miðjan desember. Seinni hluta desember lækkaði verðbólguálagið niður í 3,2%, en hefur hækkað aftur síðan. Verðbólguálag bréfa með um 5 ára líftíma var 3,4% 18. janúar.

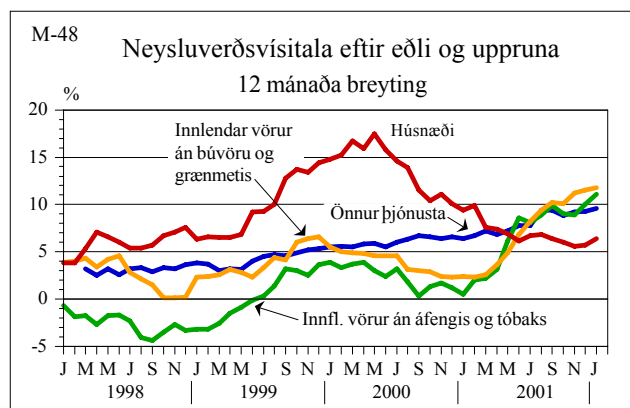

Raunstyrivextir Seðlabankans mældir með verðbólguálagi voru 6,2% þann 15. janúar og hafa lækkað um ½ frá áramótum. Skammtíma vaxtamunur gagnvart helstu viðskiptalöndum er 7,1% og hefur u.þ.b. staðið í stað undanfarinn mánuð.

IX Verðlag

Vísitala neysluverðs í janúar hækkaði um 0,9% frá fyrri mánuði. Verð á mat- og drykkjarvörum hækkaði um 3,2% (0,56% áhrif á vísitaluna), þar af hækkaði verð á mjólkurvörum um 3,6% (0,1%), verð á grænmeti og ávöxtum 8,2% og 11% (0,22%). Verð á lyfjum og gjöld á heilsugæslu hækkuðu um 5,6% (0,21%) og fasteignagjöld hækkuðu um 7,5% (0,08%). Á móti lækkaði bensínverð um 2,1% og verð á fötum og skóm um 6,1% (0,09% og 0,32%). Undanfarna 12 mánuði hefur vísitalan hækkað um 9,4%. Í desember hafði samræmd vísitala neysluverðs fyrir Ísland hækkað um 9,1% undanfarna 12 mánuði.

Innfluttar vörur án áfengis og tóbaks höfðu í ársbyrjun hækkað um 11,1% á 12 mánuðum. Húsnæðisliður vísitalunnar hækkaði á sama tíma um 6,4%, innlendar vörur án búvöru og grænmetis um 11,8%, og þjónusta á almennum markaði um 9,6%.

Skýringar við myndir í Hagvísum Seðlabanka Íslands

Mynd 1. Bandaríkin

Heimildir: Thomson Financial, EcoWin. Mánaðarlegar tölur. Árstíðaleiðrétt atvinnuleysi, árstíðaleiðrétt iðnaðarframleiðsla og neysluverð.

Mynd 2. Evrusvæðið

Heimildir: Thomson Financial, EcoWin. Mánaðarlegar tölur. Árstíðaleiðrétt atvinnuleysi, árstíðaleiðrétt iðnaðarframleiðsla og neysluverð.

Mynd 3. Japan

Heimildir: Thomson Financial, EcoWin. Mánaðarlegar tölur. Árstíðaleiðrétt atvinnuleysi, árstíðaleiðrétt iðnaðarframleiðsla og neysluverð.

Mynd 4. Bretland

Heimildir: Thomson Financial, EcoWin. Mánaðarlegar tölur. Árstíðaleiðrétt atvinnuleysi, árstíðaleiðrétt iðnaðarframleiðsla og neysluverð.

Mynd 5. Vöxtur breiðs peningamagns erlendis

Heimild: EcoWin. Mánaðarlegar tölur. Peningamagn skilgreint sem M3 eða því sem næst.

Mynd 6. Útlánavöxtur innlánsstofnana erlendis.

Heimild: EcoWin. Mánaðarlegar tölur. Útlán án markaðsverðbréfa. Tölur fyrir Bretland eru aðeins útlán til einkageira. Tölur um evrusvæðið hefjast í september 1998.

Mynd 7. Hlutabréfaverð í Bandaríkjunum

Heimild: EcoWin. Daglegar tölur. Sýndar eru Nasdaq Composite vísitalan, Dow Jones Industrial Average (einnig sýnd í mynd 8) og Wilshire 5000 vísitalan. Vísitölurnar eru allar settar á 100 í ársbyrjun 1998.

Mynd 8. Erlendar hlutabréfavísitölur

Heimild: EcoWin. Daglegar tölur. Hlutabréfavísitölur á evrusvæðinu (EMU Stoxx 50), í Bretlandi (FTSE100), Japan (Nikkei 225) og Bandaríkjunum (Dow-Jones Industrial). Vísitölurnar eru allar settar á 100 í ársbyrjun 1997.

Mynd 9. Mismunur langtíma- og skammtímavaxta

Heimild: EcoWin. Daglegar tölur. Mismunur á vöxtum 10 ára ríkisskuldabréfa og skammtímavöxtum, í Japan, Bretlandi, Bandaríkjunum og Þýskalandi. Skammtímavextir í Bretlandi og Þýskalandi eru 3 mánaða millibankavextir en í Japan og Bandaríkjunum 3 mánaða ríkisvixlavextir.

Mynd 10. Vextir 10 ára ríkisskuldabréfa

Heimildir: EcoWin. Daglegar tölur. Vextir 10 ára ríkisskuldabréfa í Japan, Bretlandi, Bandaríkjunum og Þýskalandi.

Mynd 11. Gengi evru gagnvart jeni, Bandaríkjadal og bresku pundi

Heimild: Seðlabanki Íslands. Daglegar vísitölur. Krossgengi m.v. íslenska krónu. Vísitölurnar eru settar á 100 31. desember 1998.

Mynd 12. Afli og útflutningsverðmæti sjávarafurða

Heimild: Hagstofan. Afli íslenskra skipa á heimamiðum og fjarimiðum. Sýnt er aflamagn eftir helstu flokkum, uppsafnað frá ársbyrjun til loka næstliðins mánaðar. Verðmæti útfluttra sjávarafurða eru f.o.b.-tölur á nafnvirði, frá áramótum, en ná oftast mánuði styttra fram en aflamagnið.

Mynd 13. Verð á sjávarafurðum og áli

Heimild: Þjóðhagsstofnun og London Metal Exchange (LME). Verð sjávarafurða mælt í íslenskum krónum kemur frá Þjóðhagsstofnun. Það er umreiknað yfir í erlendan gjaldmiðil með því að deila með útflutnings-vöruskiptavog. Verð áls frá LME. Sýnd eru mánaðarleg meðaltöl og auk þess nýjasta álverð. Ekki er árstíðaleiðrétt.

Mynd 14. Olíu- og bensínverð

Heimild: Bloomberg. Hráolía, bensín og IPE, framvirkt verð. Sýnd eru mándarleg meðaltöl, seinustu dagverð og framvirkt verð næstu tveggja ársfjórðunga.

Mynd 15. Hrávöruverð á heimsmarkaði

Heimild: Thomson Financial/IMF. Mánaðarlegar tölur. Hrávöruverð án eldsneytis, verð á grunnmálum og verðlag matvæla.

Mynd 16. Ársfjórðungslegur hagvöxtur

Heimild: Þjóðhagsstofnun. Magnbreyting þjóðarútgjalda og vergrar landsframleiðslu frá sama fjórðungi á fyrra ári.

Mynd 17. Velta samkvæmt virðisaukaskattskýrslum

Heimild: Þjóðhagsstofnun. Veltubreyting á milli ára sl. tvö ár. Sýndar eru tölur um heildarveltu og fimm undirliði. Tölur eru uppsafnaðar frá ársbyrjun og staðvirtar með vísitölu neysluverðs eða viðeigandi undirvísitölu hennar.

Mynd 18. Greiðslukortavelta

Heimild: Seðlabanki Íslands. Velta greiðslukorta (samanlögð velta debetkorta og kreditkorta) innanlands og erlendis. Staðvirt er með vísitölu neysluverðs og sýnd er breyting veltu frá fyrra ári, annars vegar í einum mánuði og hins vegar á tímabilinu frá ársbyrjun til loka hvers mánaðar.

Mynd 19. Sementssala og nýskráningar bifreiða

Heimildir: Sementsverksmiðjan hf., Aalborg Portland Ísland hf. og Bílgreinasambandið. Sementssala tveggja aðila, Sementsverksmiðjunnar hf. og Portland Cement. Hinn síðarnefndi hóf sölu sements hér á landi á árinu 2000. Bæði nýjar og notaðar nýskráðar bifreiðir, allir flokkar (fólks-, hópferða-, vöru- og sendibifreiðir).

Mynd 20. Hlutfall samningsverðs af kostnaðaráætlun í útboðum Framkvæmdasýslu ríkisins

Heimild: Framkvæmdasýsla ríkisins. Sýnt er hreyfanlegt meðaltal (óvegið) tíu samninga.

Mynd 21. Vöruskiptajöfnuður sem hlutfall af vöruútflutningi

Heimild: Hagstofa Íslands. Hreyfanlegt 12 mánaða hlutfall.

Mynd 22. Vöruinnflutningur og vöruútflutningur

Heimild: Hagstofa Íslands. Innflutningur eða útflutningur síðustu 12 mánaða sem hlutfall af 12 mánuðum þar á undan.

Mynd 23. Árstíðaleiðréttur vöruinnflutningur á föstu verði

Heimild: Hagstofa Íslands. Hreyfanlegt 3 mánaða meðaltal vöruinnflutnings er árstíðaleiðrétt. Sett á fast verð og gengi með vísitölu erlends verðlags og meðalgengisvísitölu m.v. innflutning. Vísitala erlends verðlags er fengin með því að vege saman með gengisvoginni vísitölur verðlags í helstu viðskiptalöndum.

Mynd 24. Utanríkisviðskipti

Heimild: Þjóðhagsstofnun. Verð og magnþróun á innflutningi og útflutningi. Almennur innflutningur jafngildir heildarvöruinnflutningi að frátöldum skipum flugvélum og ýmsum vörum (afgangslíður). Almennur útflutningur jafngildir heildarvöruútflutningi að frádregnum skipum, flugvélum og ýmsum vörum (afgangslíður).

Mynd 25. Tekjuafgangur og hrein lánsfjárbörf ríkissjóð

Heimild: Ríkisbókhald, Seðlabanki Íslands. Tekjuafgangur frá ársbyrjun til loka hvers mánaðar, sýndur sem hlutfall af tekjum. Lánsfjárbörf frá ársbyrjun sem hlutfall af tekjum. Lánsfjárbörf er halli ríkissjóðs að viðbættum löngum og stuttum útlánum umfram innheimtar afborganir og eignasölu. Jákvæð lánsfjárbörf merkir halla og neikvæð lánsfjárbörf merkir lánsfjárafgang.

Mynd 26. Ríkistekjur og gjöld

Heimild: Ríkisbókhald, Seðlabanki Íslands. Sýnd er hlutfallsleg breyting tekna og gjalda ríkissjóðs á milli ára, miðað við uppsafnaðar tölur frá ársbyrjun til loka hvers mánaðar. Óreglulegum liðum er sleppt til að gera tölur samanburðarhæfar milli ára.

Mynd 27. Þróun skatttekna

Heimild: Ríkisbókhald, Seðlabanki Íslands. 12 mánaða raunbreyting milli 4ra mánaða hlaupandi meðaltala. Þrjú flokkar skatttekna; staðgreiðsla og tryggingagjald, virðisaukaskattur og gjöld tengd innflutningi og áfengi.

Mynd 28. Atvinnuleysi

Heimild: Vinnumálastofnun, Seðlabanki Íslands. Mánaðarlegar tölur. Skráð atvinnuleysi sem hlutfall af mannafla, mælt og árstíðaleiðrétt. Skráð atvinnuleysi er meðalfjöldi einstaklinga sem skráðir eru á atvinnumiðlunum á öllu landinu, sem hlutfall af áætluðum mannafla á vinnumarkaði í hverjum mánuði.

Mynd 29. Launavísitala og kaupmáttur

Heimild: Hagstofa Íslands. 12 mánaða breyting launavísitölunnar, tímabil miðast við útreikningstíma. Kaupmáttur sem launavísitala staðvirt með vísitölu neysluverðs.

Mynd 30. Laun á almennum markaði, opinberum starfsmönnum og launaskrið

Heimild: Hagstofa Íslands. Ársfjórðungslegar tölur, breyting frá sama ársfjórðungi árið áður. Laun á almennum markaði og laun hjá opinberum starfsmönnum og bankamönnum eru undirliðir launavísitölunnar. Launaskrið er hækkun launa á almennum markaði samkvæmt launavísitölu umfram mat hagfræðisviðs á hækkun vegna kjarasamninga. Miðað er við útreikningstíma vísitölunnar.

Mynd 31. Atvinnuleysi og fjöldi starfa

Heimild: Hagstofa Íslands og Þjóðhagsstofnun (PHS). Hagstofan kannar í apríl og nóvember stöðuna á vinnumarkaði. Hringt er í slembiúrtak úr þjóðskrá og athugað hverjir eru í vinnu og hverjir ekki. Miðað er við skilgreiningar ILO (Alþjóðavinnuástandstofnunarinnar). PHS athugar í janúar, apríl og september á hverju ári eftirspurnarhlið vinnu- markaðarins. Gerð er athugun hjá atvinnurekendum um hvort þeir vilji bæta við sig starfsfólki og þá hversu mörgum.

Mynd 32. Atvinnuleysi og störf í boði

Heimild: Vinnuástandstofnun. 3ja mánaða hreyfanleg meðaltöl. Heildarfjöldi útgefina atvinnuleyfa. Framboð á lausum störfum hjá vinnumiðlunum í lok hvers mánaðar.

Mynd 33. Velta og verðþróun á hlutabréfamarkaði

Heimild: Verðbreyfing Íslands. Sýnd er mánaðarleg velta á þingi og utan þings og dagleg gildi úrvalsvísitölu og þingvísitölu aðallista. Nýjasta veltutalan er velta yfirstandandi mánaðar fram að útgáfu Hagvísu.

Mynd 34. Fasteignaverð: íbúðarhúsnæði á höfuðborgarsvæði

Heimild: Fasteignamat ríkisins og Hagstofa Íslands. Núvirt fermetraverð í fjölbýli og sérþýli á höfuðborgarsvæðinu. Sýnd er vísitala raunverðs og 12 mánaða breyting nafnverðs. Mánaðargildin eru hreyfanleg þriggja mánaða meðaltöl. Nýjustu tölur eru bráðabirgðatölur.

Mynd 35. Raunverð atvinnuhúsnæðis á höfuðborgarsvæði

Heimildir: Fasteignamat ríkisins, Seðlabanki Íslands. Vísitala fermetraverðs (1981:1=100), á verðlagi nýjasta tímabilsins, ársfjórðungstíðni. Sýnt er bæði einfalt meðaltal og vegið eftir stærð húsnæðis.

Mynd 36. Afgreidd húsbref á nafnverði og fjöldi afgreiddra húsbrefa

Heimild: Íbúðalánasjóður og Fasteignamat ríkisins. 3ja mánaða hreyfanleg meðaltöl. Tölur Íbúðalánasjóðs um afgreidd húsbref á nafnverði og markaðsvirði í hverjum mánuði eru staðvistar með vísitölu fermetraverðs íbúðarhúsnæðis á höfuðborgarsvæðinu. Fjöldi afgreiddra húsbrefalána til nýbygginga einstaklinga og byggingaraðila og til endurbóta.

Mynd 37. Verð veiðiheimilda

Heimild: LÍÚ og Kvótaping. Sýnt er meðalverð hvers mánaðar á aflahlutdeild (varanlegur kvóti) og aflamarki (leigukvóti eða skammtímakvóti) í þorski.

Mynd 38. Ársfjórðungslegt raungengi

Heimild: Seðlabanki Íslands. Ársfjórðungslegar tölur. Raungengi miðað við hlutfallslegt neysluverð annars vegar og hlutfallsleg laun hins vegar.

Mynd 39. Gengisþróun krónunnar

Heimild: Seðlabanki Íslands. Raungengi, mánaðarlegar tölur miðað við hlutfallslegt neysluverð. Vísitala innflutnings og útflutnings miðað við viðskiptavog (vöru og þjónustu). Mánaðarleg meðaltöl. Nýjasta gildi gengisvísitalna er meðaltal þeirra daga sem liðnir eru í mánuðinum fram að útgáfu Hagvísu.

Mynd 40. Útlánaaukning lánakerfisins

Heimild: Seðlabanki Íslands. Breyting frá sama ársfjórðungi síðasta árs.

Mynd 41. M3 og útlán innlánsstofnana

Heimild: Seðlabanki Íslands. 12 mánaða %-breytingar á mánaðarlokatölum. Breyting útlána er með FBA frá og með mars 1999. Útlánaþróun einnig leiðrétt fyrir áætluðum verðlags- og gengisbreytingum verðtryggðra og gengistryggðra liða.

Mynd 42. Raungildi M3 og útlána innlánsstofnana

Heimild: Seðlabanki Íslands. Staða í lok hvers mánaðar er færð til fasts verðs með neysluverðsvísitölu. M3 er árstíðaleiðrétt. Í mars 1998 bætast útlán FBA við útlánvísitöluna. Janúar 1998=100.

Mynd 43. Ávöxtun langtímaskuldabréfa á VPÍ

Heimild: Seðlabanki Íslands. Ávöxtun miðað við hagstæðasta kauptilboð viðskiptavaka í 10 ára og 15 ára spariskírteini og húsbúðir í lok síðasta viðskiptadags mánaðar. (Sýndir eru eftirfarandi flokkar: RS10 0115, RS15 1001 og IBH22 1215)

Mynd 44. Ávöxtun óverðtryggðra ríkisskuldabréfa

Heimild: Seðlabanki Íslands. Ávöxtun miðað við hagstæðasta kauptilboð í ríkisbréf til u.þ.b. 2 og 5 ára (RIKB 03 1010 og RIKB 07 0209).

Mynd 45. Verðbólguálag

Heimild: Seðlabanki Íslands. Mælikvarðar á verðbólguvæntingar eru annars vegar verðbólguvæntingar almennings og hins vegar verðbólguálag ríkisskuldabréfa. Væntingar almennings eru skv. könnun sem PriceWaterHouseCoopers gerir fyrir Seðlabankann þrisvar sinnum á ári, þar sem spurt er hver verðbólgan muni verða næstu 12 mánuði. Verðbólguálag ríkisskuldabréfa er mismunur ávöxtunar ríkisbréfa og spariskírteina svipaðrar tímalengdar. Annars vegar er reiknaður mismunur á bréfum til u.þ.b. 2 ára (RIKB 03 1010 og RIKS 03 0210) og hins vegar munur ríkisbréfa til um 5½ árs og spariskírteina til 3½ árs (RIKB 07 0209 og RIKS 05 0410.) Tölur eru í mánaðarlok tímabilið 1998-2000 en frá ársbyrjun 2001 eru sýndar daglegar tölur.

Mynd 46. Skammtímaþættir og vaxtamunur við útlönd

Heimild: Seðlabanki Íslands. Munur 3 mánaða ríkisvixlavaxta á Íslandi og í viðskiptalöndunum. Skammtímaþættir reiknaðir sem þættir í endurhverfum verðbréfa kaupum Seðlabankans leiðréttir fyrir verðbólguálagi ríkisskuldabréfa. Vikulegar tölur.

Mynd 47. Neysluverð

Heimild: Hagstofa Íslands og Eurostat. 12 mánaða %-breyting neysluverðsvísitölu Hagstofunnar og samræmdrar neysluverðsvísitölu EES (Harmonised Index of Consumer Prices, HICP).

Mynd 48. Neysluverðsvísitala eftir eðli og uppruna

Heimild: Hagstofa Íslands. Sýndar eru 12 mánaða %-breytingar fjögurra undirliða neysluverðsvísitölnnar: vísitölu húsnæðis, innfluttra vara án áfengis og tóbaks, innlendra vara án búvöru og grænmetis og annarrar þjónustu. Til og með febrúar 1997 er grænmeti innifalið í liðnum innlendar vörur án búvöru og grænmetis. Frá og með mars 1997 breyttist sundurliðun Hagstofu og grænmeti var einnig undanskilið.